

Tapis plein vzw

Coördinator Jorijn Neyrinck aan het woord

Wat is de opdracht van tapis plein vzw?

Sinds 2009 is tapis plein vzw door de Vlaamse overheid erkend als landelijk expertisecentrum voor actieve cultureel erfgoedparticipatie. In het Cultureel Erfgoeddecreet van 2008 worden expertisecentra omschreven als dienstverlenende organisaties die zich inzetten om rond een bepaalde erfgoedspecialisatie of een bepaald thema de actoren in het veld te begeleiden en internationale expertise binnen te brengen. De doorstroming van kennis en expertise staat daarin centraal. Er wordt nadruk gelegd op twee pijlers: expertisedeling en expertiseopbouw.

Tapis plein vzw bouwde sinds 2003 als projecthuis en organisatie voor volkscultuur, reeds een grote expertise op omtrent het werken met jonge en vernieuwende vormen van publieksparticipatie om een gevarieerd en divers publiek in heel Vlaanderen te bereiken. Actieve erfgoedparticipatie vormde als specialisatie een logische keuze bij de overstap naar expertisecentrum. De invulling van dit begrip is gestoeld op de overtuiging dat erfgoed de samenleving een gedeelde basis van identificatie, oriëntering en verbondenheid bezorgt. Het biedt de bouwstenen voor een duurzame samenleving

waarin continuïteit en zelfvernieuwing hand in hand gaan. Participatie vormt de toegang naar het deelnemen en deelhebben aan ons cultureel erfgoed. Participatie is daarmee de hefboom tot maatschappelijke verbreding en actualisering van ons cultureel erfgoed. Voor tapis plein vzw betekent het organiseren, stimuleren, onderzoeken en samenwerken omtrent cultureel-erfgoedparticipatie daarom een unieke en belangrijke maatschappelijke opdracht.

Hoe vullen jullie die opdracht in?

De tweedeling expertiseopbouw en expertisedeling is sterk zichtbaar in de dagdagelijkse werking van tapis plein vzw. Projectwerking vormt nog steeds een belangrijke pijler van expertiseopbouw. In laboprojecten worden antwoorden op actuele uitdagingen gezocht, experimentele methodes toegepast en onontgonnen thema's en doelgroepen beproefd.

Naast een dynamische projectwerking stipelt tapis plein op verschillende sporen duurzame trajecten voor expertiseopbouw uit. Deze trajecten concentreren zich rond actuele thema's en uitdagingen als make-lardij, erfgoedgemeenschap en gemeenschapsvorming, (participatie)methodes en methodieken. In samenwerking met talrijke organisaties, instellingen of personen van binnen en buiten de erfgoedsector tracht tapis plein te reflecteren over begrippen en referentiekaders, het gebruik van methodes, de rol van erfgoed en erfgoedwerkers enz. Ook deze vorm van expertiseopbouw proberen we op andere, experimentele en gevarieerde manieren te ontsluiten en te delen in het bredere erfgoedveld. Zo nodigde tapis plein eind december bijvoorbeeld alle geïnteresseerden uit de erfgoedsector uit aan een gezellige kersttafel, om bij een hapje en drankje via tafelredes te reflecteren over de invulling van het begrip 'erfgoedgemeenschap'. Op de laatste Dag van de Cultuureducatie begeleidde tapis plein dan weer een workshop omtrent intergenerationeel leren. Deze methodiek vormde in 2010 het onderwerp van een praktijk- en reflectiegroep opgezet door FARO, steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, waar tapis plein ook deel van uitmaakte.

Naast de directe vormen van expertisedeling die volgen uit initiatieven voor expertiseopbouw, probeert tapis plein haar ervaring met het opzetten en begeleiden van projecten en haar kennis van methodieken en overkoepelende thema's (diversiteit, educatie, vernieuwing) in te zetten in allerhande denktanken, stuurgroepen, congressen en zo meer. Het gaat zowel om inhoudelijke en methodische participatievragen vanuit erfgoedcellen en -fora, hogescholen en universiteiten, steunpunten als van individuen en organisaties op zoek naar inspiratie en feedback. Deze laatste kunnen gebruik maken van het 'vragenuurtje' waarin twee medewerkers van tapis plein mee brainstormen en tips geven omtrent een specifieke vraag. Sommige vragen monden uit in een begeleidingstraject waarbij tapis plein vanuit haar ervaring op verschillende ijkpunten in het traject feedback geeft en verder meedenkt.

Welke evoluties bemerken jullie in het denken over erfgoed?

Sinds het begin van de 21e eeuw lijkt erfgoed plots overal en vooral voor iedereen te zijn. Allerlei opvallende initiatieven, thema's en samenwerkingsverbanden worden opgezet en de eerste erfgoedcellen zien het licht. In 2003 werd de Unesco-conventie voor het waarborgen van immaterieel cultureel erfgoed (ICE) opgesteld ter erkenning en waardering van dat erfgoed dat niet meteen tastbaar is en een inherent dynamisch en veranderlijk karakter heeft. Gesproken en gezongen erfgoed, muziek, ambachten, sociale gewoontes en feesten enz. In 2006 engageerde België zich om deze conventie mee te onderschrijven. Ten slotte werd in 2008 het Vlaamse Cultureel-Erfgoeddecreet in werking gesteld. Een kernbegrip in het referentiekader en werkkader van dit decreet is het begrip 'erfgoedgemeenschap'. Dit begrip werd door de Kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van cultureel erfgoed aan de samenleving (27 oktober 2005) naar voren geschoven als bindend element.

De erkenning van 'andersoortig' erfgoed, de maatschappelijke relevantie

van erfgoed en anderzijds de gedeelde verantwoordelijkheid van de maatschappij voor het bewaren en overleveren van erfgoed vormen sterke en samenhangende recente tendensen die de erfgoedsector in haar geheel beïnvloeden en de vertrouwde behoudende blik openbreken naar andere dynamischer visies en opdrachten voor het erfgoedwerk.

Bovendien werd in december 2010 de visienota op het Vlaamse beleid voor Immaterieel Cultureel Erfgoed (ICE) van minister Schauvliege voorgesteld. Deze nota stelt dat een beleid voor ICE 'gemeenschappen kansen geeft om het erfgoed door te geven'.

Hoe speelt tapis plein hier op in met haar projecten?

De werking van tapis plein vzw sluit naadloos aan op de voorafgaand geschetste tendensen. Het is geen toeval dat tapis plein, zonder het expliciet voorop te stellen, vaak actief is rond en met ICE. Immaterieel erfgoed behoort bij uitstek toe aan de mensen zelf en hun dagdagelijkse leven. Het is dan ook de ideale hefboom om mensen tot participatie en interactie aan te zetten.

De focus op processen, kennisontwikkeling, sensibilisering en *capacity building* die zowel bij Unesco als in de Vlaamse beleidsvisie op een immaterieel erfgoedbeleid naar voren komt, vormt eveneens een centrale pijler in de expertisedelende werking van tapis plein. Het streven naar (erfgoed)participatie van het publiek is ook betrokkenheid, verbondenheid en toe-eigening van erfgoed creëren.

Vertrekkend vanuit de opgebouwde expertise ambiert tapis plein de werking voor de komende beleidsperiode, vanaf 2012, dan ook verder toe te spitzen op het vijfde domein binnen de Unesco-conventie voor het waarborgen van immaterieel cultureel erfgoed (2003): ambachten en technieken. Denk bijv. aan technieken en ambachten die gebruikt worden bij restauraties van monumenten, recepten en bereidingswijzen van eten, technieken die gebruikt worden voor het maken van objecten, mode, design. De interactie en samenwerking met sectoren als onderwijs, tewerkstelling en creatieve economie zal hier bovendien voortdurend mee samengaan.

Wat kunnen jullie de BAD-sector nog bijbrengen?

Tapis plein is sterk betrokken bij het traject rond het begrip 'makelaardij in erfgoed'.

Makelaarschap betekent voor ons het opnemen van een 'verbindende rol': connecties om netwerken en gemeenschappen rond erfgoed te creëren. Hoewel het begrip makelaardij schijnbaar dicht aanleunt bij publieksbemiddeling is het meer dan dat. Makelaardij wil ook participatie op vlak van behoud en beheer, collectievorming en registratie bevorderen en bruggen slaan naar andere maatschappelijke sectoren. Bibliotheken, archieven en documentatiecentra zijn volgens ons sterke potentiële makelaars.

Het Vlaamse ICE-beleid zal in de nabije toekomst veel denkwerk vragen. Immaterieel erfgoed verschijnt immers zelden zonder materiële bronnen of spin-offs. Expertisedeling en overleg zal een onontbeerlijke voorwaarde zijn voor het constructief bedenken van oplossingen.

Wat kan omgekeerd de BAD-sector voor jullie nog betekenen?

Een betere onderlinge kennis van de werking van de organisaties binnen de cultureel erfgoedsector is wenselijk. Er worden talrijke interessante erfgoedprojecten opgezet maar vaak schieten organisatoren tijd, middelen en knowhow tekort om het ontgonnen erfgoed en de opgedane expertise op duurzame wijze te borgen en bewaren. Bibliotheken, archieven en documentatiecentra kunnen hierin waardevolle partners zijn.

Wat is de rol van de VVBAD hierin? Of wat zou die rol kunnen zijn in de toekomst?

Als platform voor overleg, uitwisseling en verdieping kan de VVBAD een belangrijke rol opnemen als tussenschakel en gesprekspartner in overleg rond bovenstaande uitdagingen. Daarnaast is het van groot belang om elkaars visie, bezorgdheden, noden en wensen blijvend te verkennen om van hieruit bruggen te smeden tussen de deelsectoren en zo een gedifferentieerd, maar coherent erfgoedlandschap te creëren. ■■

> <http://www.tapisplein.be>

Bronnen:

- FARO, tijdschrift over cultureel erfgoed, jaargang 3, nr. 4, 2010
- NEYRINCK, Jorijn, *Van vroeger naar vroegers*, in: S(O)AP, spanningsvelden in de sociaal-artistieke praktijk, Brussel, 2009, p.33

NOOIT GENOEG, VAN VERZAMELEN... Maar wat met de nooit genoeg-verzameling?

In 2007 lanceerde tapis plein als projecthuis samen met Volkskunde Vlaanderen vzw een oproep aan alle privéverzamelaars om hun passie te registreren op vlaanderenverzamelt.be. 50 verzamelaars werden geïnterviewd over het hoe, wat, waarom en waarom van hun collecties. Op basis daarvan was er een familie-expo met workshops, een kijkboek, een kinderluisterboek, een beleidsinspirerende nota en een afsluitende studiedag voor de erfgoedsector. (<http://www.nooitgenoeg.be>)

Op twee projectjaren tijd (2007-2008) verzamelden we een schat aan documentatie en informatie. Stapels kopies en aantekeningen, een hoop minidiscs en enkele dvd's vol interviews met verzamelaars en relevante spelers uit de erfgoedsector, proefafdrukken en prints van verschillende versies in het schrijfproces en een digitale map vol documenten en beelden.

En de eeuwige frustratie van projectwerking: na afloop van een project is er amper de tijd om het projectverslag af te maken, vooraleer projectmedewerkers noodgedwongen andere jobs opzoeken. Laat staan dat je de tijd kan nemen om na te denken over zinvolle manieren om duurzaam het bijeengebrachte materiaal te archiveren of te ontsluiten. Alles wordt in archiefdozen opgeborgen en in de kast geschoven. Veel wordt dubbel bewaard maar ontgetwijfeld wordt een en ander ook vergeten, door het werken met verschillende mensen in verschillende mappen op verschillende bureaus. Een illustratie uit de tijd van onze projectwerking, waar tapis plein intussen sterk in geëvolueerd is, maar die zeker herkenbaar zal zijn voor vele initiatieven op het terrein. Er liggen nog vele kansen in ontwikkelingsgerichte en participatieve projecten om aansluiting te vinden op de BAD-sector, met oog op het inwinnen van advies en begeleiding, maar evengoed mischien met de mogelijkheid om te landen in één van de BAD-instellingen die Vlaanderen rijk is voor een duurzaam behoud, beheer en ontsluiting van het rijke projectmateriaal dat her en der ontgonnen wordt?